

Rámutat a balkáni keresztény népek igazára, akik közel egy évszázadig erőt, vért nem kímélve küzdöttek a túlerőben levő oszmán katonai erő feltartóztatásáért.

Cvetkova munkája a várnai csatáról érdeklődésre tarthat számot mind a bizantinológusok, mind a Balkán-kutatók, mind a történészek, mind a hadtörté-

nészek részéről. Mély bolgár hazafiságát áthatja őszinte magyarbarátsága is, mely a könyv sok lapjáról előcsillan. Múve a magyar történettudomány számára hézagpótló alkotás. Múltán számíthat magyar nyelvű kiadása esetén széles társadalmi érdeklődésre.

Bödey József

V. SZ. POZNANSZKIJ

V. I. LENIN I SZOVJETI SZIBIRI (1917—1918)

Rukovodstvo vojenno-polityicseszkov gyejatyelnosztyju szovjetov v borbe sz kontrrevoluciej

(Izdatyelsztvo „Nauka”, Szibirszkoje otgyelényije, Novoszibirszk, 1977. 316 o.)

A könyv (V. I. Lenin és Szibéria szovjetjei. A szovjetek katonapolitikai tevékenységének irányítása az ellenforradalom ellen vívott harcban.) kiadásának történetéhez tartozik, hogy — mivel Lenin tevékenységével kapcsolatos — az SZKP KB tudományos fórumait is megjárta a kézirat. A sematikusságokhoz szokott szemlélő számára a forradalom és polgárháború kérdéseinek megítélése két nagy időszakra osztható, amelyek választóvonalát az SZKP XX. kongresszusa jelzi. Nem kívánjuk kétségbe vonni ennek a nézőpontnak a kétségtelen alapjait, viszont mindkét időszakban tanúi lehetünk a tudományos és a felszínes, sok esetben szubjektív szemléleten alapuló, de a véleményalkotásra kétségkívül ható nézetek összecsapásainak. Ilyen vitaterület lett a szibériai szovjetek katonapolitikai szerepének a megítélése az 1917—1918-as időszakra vonatkozóan.

V. V. Rjabikov a Központi Szibériai Szovjetről 1949-ben kiadott könyvében, majd a Központi Szibériai Szovjet elnökéről, N. N. Jakovlevről 1955-ben napvilágot látott írásában reális képet rajzolt. Az említett szerző tagja volt a Központi Szibériai Szovjetnek, a közlekedésügy népbiztosa tisztségét töltötte be. Hasonlóan pozitív, a tényeknek megfelelő képet rajzolt a Központi Szibériai Szovjet tevékenységéről 1968-ban megjelent könyvében V. T. Agalakov professzor.

Ezzel szemben az 5. hadsereg egykori parancsnoka, aki egyik irányítója volt Szibéria felszabadításának 1919—1920-

ban, a szibériai szovjetek 1918-as szerepéről meglehetősen negatívan nyilatkozott „A feladott hátország” című, 1966-ban Moszkvában megjelent könyvében. A mű szerzője, Henrich Hrisztijánovics Ejhe, támaszkodott a kolcsakista hatóságok és katonai alakulatok irataiban végzett kutatásokra, de az 1918-as év első felére vonatkozó forrásokat, melyek csak töredékben maradtak fenn, nem igen vette figyelembe, hanem egy sajátosan szubjektív, negatív véleményt fogalmazott meg a Központi Szibériai Szovjet és személyesen N. N. Jakovlev tevékenységét illetően. Az utóbbit menekülés közben a fehérek a mai Jakutia területén 1918 őszén elfogták és kivégezték. Ellenvéleményt nem állt módjában kifejteni.

Ejhe ugyanis, mint túlélő kortárs, nem kevesebbet állított, mint azt, hogy a Központi Szibériai Szovjet helytelenül ítélte meg a katonapolitikai helyzetet keleten, s a Távolkeleti Népbiztosok tanácsával együtt figyelmen kívül hagyták Lenin utasításait. A két szovjet hatalmi szerv — Ejhe szerint — a szűkkeblűen felfogott helyi érdekektől vezéreltetve intézte az ügyeket. A kellő éberség hiányával vádolja őket, továbbá azzal, hogy elmulasztották a szükséges intézkedéseket a csehszlovák hadtesttel szemben. Kárhozottja a tárgyalásokat, a helyi fegyvernyugvásokat. Az értékelés, miután kortárs tollából jelent meg, s a könyv tekintélyes része forráskutatáson is alapult, hullámokat vetett.

A fennmaradt források újratanulmányozására, azok egybevetésére egy tudós